

SÖDERBYBLADET

Nr 6 Årgång 7 Juli 2007

ISSN 1459-8493

Utgivare: Södra Vallgrund byaråd rf



Sommartorg

lördagen den 14 juli kl. 10 - 18

Hantverkare är på plats och visar sina arbeten bl.a. silversmide, smakprov ges på olika produkter, Christel säljer nypotatis och jordgubbar om de hinner bli mogna, rökt fisk i begränsad mängd.

Margot Enström har lovat att ta dragspelet med och ev. några vänner, hon stämmer upp till allsång vid 11 – 12 tiden.

VÄLKOMMEN

Glöm inte

SOMMARFESTEN

i uf-lokalen den 22 juli kl. 14.00

Kom och fira en trevlig eftermiddag med allsång, visor, dans och annat omväxlande program.

Scenen är din! Kan du spela, sjunga, dansa och vill visa det, kontakta Karin Sandqvist, 0400 252958. Eller du kanske kan berätta en historia som ingen hört tidigare.

RELOT & BJÖRKÖ TURISM

Medlemmar och andra intresserade, föreningen ska delta med ett kaffebord i Svedjehamn vid invigningen av världs naturarvet lördagen den 8 september 12.30-18.00.

Vi kommer att behöva kakkbakare och kaffekockar / försäljare, anmälan kan ske på tel. 050-5968494 Marlène.

Vi har tänkt trycka upp en egen t-shirt, som kan säljas av företagare och av föreningen till invigningen, mer om det senare.

UF HAVSBANDET INFORMERAR

BARNKALAS

Torsdagen den 26.7 kl 15 – 17 ordnas barnkalas med Apan Anders och Clownen Papaya.

TRIATHLON

Torsdagen den 2.8 från kl. 18 ordnas triathlon vid Fortet. (50 m simning, 6 km cykling, 3 km löpning)

Anmälningar tas emot av Sanna 050-5244935. Anmälningsavgift 10:-/lag eller 4:-/person om man deltar individuellt.

Utmana dig själv och kör individuellt eller locka med 2 andra och bilda ett lag.

Sista anmälningsdag 23. 7.

Köksrenoveringen börjar vara på slutrakan (tack och lov!). Golvmattan har bytts ut. Den har nu en salmiakrutad dekoration i mitten. Diskmaskinen är äntligen installerad.

Mer program utlovas till hösten.

Skön sommar önskar styrelsen/Susanna Sund

Byarådet informerar

Vid **Byarådets konstituerande möte** 2.5 konstaterades att undertecknad fortsätter som ordförande en period till. Marlene Ström och Anders Back återvaldes till vice ordförande respektive kassör. Till ny sekreterare i Byarådet valdes Monika Nissander. Övriga styrelsemedlemmar är Minna Aro, Mariella Beijar, Sara Lund, Stefan Back och Kristina Appel.

Naturstigen som Byarådet har planerat tillsammans med Forststyrelsen börjar vara klar. Stigen som sträcker sig mellan Sommarösund och Fort Sommarö har röjts upp och spångar har tillverkats av aktiva talkokrafter i byn. Talkot inbringade Byarådet 750 € (53 h * 15 €). Stigens officiella namn blir Sommarö Naturstig och det

som saknas ännu är skyltar och informationstavlor som forststyrelsen har lovat att bistå med.

Restaureringen av Sommarösund skall vara färdigställt till våren 2008. Detta betyder att strandområdena runt sundet skall vara färdigställt till hösten. Bryggor och hopptorn har levererats samt kajen där "byabryggan" skall vara börjar bli klar. Byggnader till simstranden har beställts enligt följande; bastu, omklädningshytter och wc med förråd. Därtill är det tänkt att ett grilltak skall beställas. Byggnaderna kommer att börja byggas under augusti månad av utomstående entreprenörer, men "talkovilliga" bybor får enligt överenskommelse hjälpa dom så mycket man hinner och vill!!!

Orienteringsfestival blir det som nämnts i tidigare blad fredagen 27.7.2007. Första starten kommer att vara kl 18.00 och tävlingarna avslutas efter kl 21.00 på kvällen. IF Femman arrangerar tävlingen och har fått hjälp av UFH och Byarådet med planeringen. Det kommer ca 500-600 aktiva orienterare i alla åldrar. Orienterarna startar på olika platser beroende på hur lång sträcka de springer. Slutsträckan kommer dock för alla klasser att vara över den tillfälliga dammen i sundet och målet på UFH:s gårdsplan. Vi rekommenderar bybor som har möjlighet att komma ut och se vad som händer i byn den här kvällen, för det är inte ofta vi får så här mycket folk på besök. Om orienteringen inte intresserar kan man i alla fall komma och understöda ungdomsföreningen med att köpa kaffe och bulle eller besöka Sommaröhallen som har längre öppet kvällen till ära (till ca 21.00). Det lovas även en del program utöver orienteringen. Parkering kommer att vara vid "Örsäng" nedanför Stefan Back.

Avslutningsvis vill vi tacka de talkokrafter som hjälpt till med naturstigen och förnyandet av utsidan på Sommaröhallen.

Johan Rönn, ordförande
Södra Vallgrund byaråd r f
* * *

UTÖKAT BILBESTÅND I SKÄRGÅRDEN

I Söderbybladet nr 10, 2006 berättade jag om de två personbilar som fanns i Replot kommun år 1950.

Sommaren 1952 utökades bilparken i skärgården med kyrkoherde Hemming Kankkonens personbil av märket Javet Javelin. Då familjen Kankkonen flyttade till Replot, var det problematiskt att få deras bohag transporterat från fastlandet. Kankkonen anlätade en pråm för transporten. Sedan han öst vatten ur pråmen, gick det behändigt att få familjens bohag och bil över till Replot. (Till julen samma år kom motorfärjan Replot 1 i trafik och den lättade på problemen med tunga transporter.)

Javet Javelin var ett okänt bilmärke i Österbotten. Det var svårt att få service på bilen och som dessutom ofta krånglade. Då och då begärde kyrkoherde Kankkonen hjälp av mångkunnige John Ståhl. John hade år 1953 skaffat sig en Ford-personbil av märket Henry J. Han kunde därför utan svårighet ta sig till Replot för att få igång Javet Javelinen eller bogsära den till sin verkstad. En gång tillät Kankkonen att John fick skruva sönder motorn på Javet Javelin bit för bit och rengöra alla delar. Bilen gick sedan tillfredsställande.

Bilbeståndet ökade småningom sedan färjtrafiken kommit i gång och karlar och någon enstaka kvinna skaffat sig körkort.

Statsmakten ansåg att personbilar var lyxvara och var synnerligen restriktiv då det gällde bilimport. Licensverket, tillsatt 1953, prioriterade import av billiga bilar t.ex. från Östtyskland. För köp av den populära Volkswagen från Västtyskland fick man ställa sig i kö. Tre års leveranstid förekom.

Det var ofta så och så med en del småbilars prestanda. Jag fick en gång skjuts från Vasa till Replotfärjan med en bil av märket IFA. Jag såg på klockan och märkte att vi skulle få svårt att hinna till sista färjturen. Farten var endast 40 – 50 km/h.

"Du borde öka farten", sade jag.

"Det går inte", sade chauffören, "jag håller gaspedalen i botten hela tiden".

Märkligt nog hann vi till färjan i sista minuten.

Fördelen med de små bilarna, Volkswagen, Mini-Morris, "Bäriplockare", m.fl. var att de hade bra runtom-sikt och var lätta att parkera.

Josef

* * *

STADIG GRUND

År 1923 började man bygga Södra Vallgrund folkskola. Skolans föreståndare, Gustav Hellstrand, hade gjort noggranna ritningar till skolan. Bl.a. hade han ritat hur grunden skulle grävas ut. Då han kom för att se hur arbetet framskred höll karlarna på och lade ut kilad sten på marken, sedan man skrapat bort ytlagret.

Hellstrand var missnöjd, men arbetsledaren Viktor Nylund sade att det var bäst att inte gräva eftersom moränen var väldigt hård och byggnaden placerades på backens högsta punkt. Nylund hade tydligen rätt. Fortfarande, efter 83 år står det ståtliga, stilrena skolhuset stadigt kvar. Stenfoten och väggarna är raka. Josef Lindgrén, tidigare lärare i nämnda skola.

VÅR BYSTUGA

När solen den lyser
på stugan så fin.
Och tankarna kretsas och gå,
till alla de gamla
som också var med
när stugan den byggdes också.

En stuga vi har
Där vi trivas bra.
Där alla får sjunga sin sång.
Vår stuga det är
Fast med mycket besvär
De fått kämpa och arbeta hårt.
När arbetet blomstrat,
då var de så nöjd.
Nu tänker vi ofta som så,
En stuga vi har
Där vi trivas bra
Dit borde vi gå under sång.

Regina Håkans

Ps. Dikten går att sjunga till en känd melodi.
Vilken? Ds.

POPPELSVÄRMARE

Torsdagen den 31.5 upptäckte Lisa Berg en poppelsvärmare på en trädgårdsstol. Poppelsvärmaren är fotograferad och identifierad.

Lars-Ola

GAMLA BILAR VID FORTET

Om man inte själv glänsar och ser bra ut kan man åtminstone ha en bil som drar blickarna till sig.

Ungefär så uttryckte sig en av ägarna till de gamla bilar som hade sin onsdagsträff på Fortet. Vädret var vackert så det passade att komma med suffletten nerfälld. Ca. 20 bilar var med och dubbelt så många personer.

Det pratades bil. Och visst är det något speciellt med gamla bilar. Tekniken är enkel, man ser vad som skall göras när man lyfter på motorhuven. Några hade lagt ner ett enormt arbete på att renovera sina bilar, andra hade köpt dem körfärdiga. Bilarna var av årsmodell 1930 – 1970. En bil som är äldre än 20 år kan veteranbesiktas. Då får man tillbaka den ursprungliga registernummern och får köra 30 dagar i året.

För att nämna några av de glänsande pärlorna: MG, modell TD, årsmodell 1952. Motorn var 1,25 liter, 40 hk. Bilen, en riktig sportbil var god för 150 km/h. Ägare, Bjarne Storm från Helsingby som importerat den direkt från England i slutet av 1990-talet.

Bjarne hade ca. 40 andra gamla bilar hemma.

Ralf och Kjell Ingman (far och son) hade en MG, modell B, årsmodell 1968. År 1992 hade bilen importerats som skrot från Kalifornien. På en fotoserie visades hur bilen förvandlades från en skrothög till en rödglänsande sportbil. Kjell, som gjort renoveringsarbetet, berättade att han grundmålade bilen med isbrytarfärg. Bilen som är rödlackerad har samma glänsande rödlackering på undersidan.

Vidare berättar Kjell att han renoverat en Mercedes-Benz, 170 VA av 1951-års modell. För den bilen fick han, i fjol, första pris för det utförda renoveringsarbetet. Eftersom undertecknad själv, i början på 60-talet, hade en sådan bil, dök gamla minnen upp.

Äldst i bilparaden var en A-Ford från 1930. Den ägdes av Göran Storgård från Smedsby som haft bilen i sin ägo i 55 år. Han körde med den som enda bil åren 1952 – 62.

Bland tidigare ägare fanns läraren KJ Ljungberg och pastor Still. Första ägaren var okänd.

Kurt Norrgård från Replot imponerade med flera gamla bilar. Eller egentligen är det han som köpt och renoverat dem för att kunna ge, en bil åt var och en av sina döttrar.

Han hade en vit Volvo PV 544, 1965 års modell, B18 motor. Det var året när PV-modellen slutade tillverkas.

Kurt hade även en gul VW-bubbla, 1972-års modell som Arne Nabb hade haft som ny. Kurt köpte den 1990.

En Citroen, modell CV hade Kurt som hade samma årtal som hans yngsta dotter.

Alla bilar som är minst 20 år gamla har sin mer eller mindre speciella historia. Varje sommaronsdag gör gammalbilsägarna utfärder till olika ställen. En idé kunde vara att bjuda in dem

till uf-lokalen där bilarna kunde beundras av byborna. Bjuder vi på kaffe med dopp tror jag nog att de kommer. Något för Byrådet eller Ungdomsföreningen att ta tag i.

Börje

SKOLOR I VALLGRUND

Länsman Reinhold Sjöberg meddelade år 1869 att i Replot kommun fanns endast 8 personer som kunde skriva mer än sitt namn.

Så inleder pensionerade läraren Josef Lindgrén sin historik över skolorna i Vallgrund och i synnerhet skolan i Södra Vallgrund. Historiken, som omfattar 50 fullskrivna A 4 sidor, är resultatet av ett synnerligen digert forskarbete. Ingen möda har sparats när olika protokoll har genomgått rad för rad. Tidningsartiklar om ämnet har lästs. K.V. Åkerbloms dagböcker från början av 1900-talet har gett viktig information.

Detta, för Södra Vallgrund, så viktiga forskningsdokument bör inte lämnas som sådant. Det bör redigeras skrivas rent och sparas på diskett eller cd (eller vad man nu sparar dokument på nu för tiden). Även lämpliga bilder, från byns fotoarkiv, bör väljas ut.

För att väcka intresse kommer valda delar att publiceras i Söderbybladet.

Börje

Vi börjar i detta nummer med ett utdrag ur Josefs historik:

I början av 1800-talet hade kyrkliga barnskolor inrättats i ett flertal större byar på fastlandet. Barnskolor var oftast inrymda i någon liten torpstuga, men i Smedsby hade man byggt ett skolhus redan år 1833.

Kapellanerna i Replot försökte få skolor tillstånd och höll tidvis, utan extra avlöning, skola i prästgården. Enligt länsman Sjöbergs rapport hölls barnskola också i Södra Vallgrund åren 1869-70.

T.f. kapellanen Alexander Roos meddelade 1877 att i kommunen fanns 365 barn i skolåldern 7 – 14 år. I Replot by fanns 143 barn i skolåldern, i Södra Vallgrund 87, i Norra Vallgrund 80 och i Björkö 85.

Vid en kyrkostämma 1877 beslutades att barnskolor skulle inrättas i Björkö, Replot, Norra Vallgrund, Södra Vallgrund. T.f. organisten L. Molander skulle som ambulerande lärare hålla skola två månader i var och en av de fyra byarna. Barnskola hölls på detta sätt läsåret 1877 – 78 och elevantalet var sammanlagt 123.

Vid en kyrkostämma den 8 september krävde ombuden från Norra Vallgrund att barnskolan skulle nedläggas. Förslaget fick också stöd från andra byar. Beslutet blev, att endast i Replot kyrkoby skulle skolan vara i verksamhet och bara en månad per år.

Hösten 1880 togs skolfrågan upp till ny behandling i kyrkostämman. De närvarande från Norra Vallgrund

motsatte sig fortfarande barnskolor men blev nedröstade. Stämman beslutade att barnskola skulle hållas tre månader i varje by. Kapellanen i Replot, Klas Emil Hohenthal, känd för sin stränghet och laglydnad skrev protokollet och framhöll:

”Föräldrar hvilka tredska låta sina barn, eller sådana som under deras vård äro, besöka skolan skola behandlas enligt §101 i Kyrkolagen.”

Till ambulerande lärare i de fyra barnskolorna i församlingen valdes Hanna Elisabeth Dalin. Hon hade avgångsbetyg från folkskolan och ansågs därför meriterad som lärarinna.

År 1883 hade bymännen i Södra Vallgrund byggt ett eget skolhus.

Replotborna byggde eget skolhus och fick egen lärare år 1885. År 1888 byggdes egna skolhus i Björkö och Norra Vallgrund. Där verkade en ambulerande lärare två månader per år i vardera byn.

I Södra Vallgrund fanns många obesuttna, s.k. backstugusittare. Många av dem klarade sig bra, genom fiske och sälskytte. Husdjursskötsel kunde bedrivas med bete i skogen och höbärgning på skifteslagets mark samt olika slag av lönearbete. Kyrkoskatt behövde en obesutten inte erlægga och inte heller delta i dagsverken för församlingen. Många lotsar och fyrvaktare bodde i Södra Vallgrund. Ett flertal av dem var obesuttna eller hade ett litet torp. De hade ofta bättre ekonomi än bönderna men betalade ingen eller obetydlig kyrkoskatt. Följaktligen var bönderna missnöjda med Guvernörsämbetets beslut.

Josef Lindgrén

Fortsättning i nytt nummer

Bli medlem i Replot-Björkö turism!

Den nystartade föreningen Replot-Björkö Turism har medlemmar från hela skärgården och vi vill bli fler! Replot-Björkö skärgård håller på att bli en välbesökt plats och vår förening jobbar för att lyfta fram det bästa vi har att erbjuda de turister som besöker oss. Det finns mycket att göra och vi hoppas på stöd och goda idéer från våra medlemmar. Vi vill att vår skärgård ska blomstra och att turisterna ska trivas.

Om du vill bli medlem kan du betala in din medlemsavgift på Replot-Björkö Turisms konto 567025-21177. Avgiften är 7 € för privatpersoner och 20 € för företag och sammanslutningar. Ange ”Medlemsavgift 2007” vid inbetalningen.

Välkommen med!

Styrelsen

JORDGUBBAR !

Kan beställas per tel. 3440889 eller 0408182295, Björn Wistbacka.

SÖDERBYBLADET

Redaktör: Börje Anderson
Lotsvägen 2, 65930 Södra Vallgrund
Tel. 06-3527758, GSM 050-5917958
E-post: borje.anderson@netikka.fi
Redaktionssekreterare: Hans Söderlund
Sommarösundvägen 442A
65930 Södra Vallgrund, tel. 06-3527586
Nästa blad, nr 7 utkommer omkring vecka 32.